

SAGA
EGMONT

PAAVO RINTALA

AIKA JA UNI

SAGA
EGDMONT

PAAVO RINTALA

AIKA JA UNI

Paavo Rintala

Aika ja uni

SAGA Egmont

Aika ja uni

Cover image: Shutterstock

Teos on julkaistu historiallisena dokumenttina, jonka kieli kuvastaa julkaisuaikansa näkemystä.

Copyright © 1993, 2020 Paavo Rintala and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726546897

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com - a part of Egmont,
www.egmont.com

Johdannoksi

VIELÄ , vanhoilla päivillään 60-luvulla Anna kauhisteli tuoreita mansikoita jälkiruokana talvisessa pöydässä vaikka itse oli soveltanut runoihinsa samaa säilöntäteknikkaa. Hän tallensi muistinsa kellariin - jäihin - säkeet jotka voitiin tarjota vasta sitten kun pöytään istuivat uudet isännät eikä sulatettuja runoja tarvinnut pelätä.

Menetelmän kehitti huippuunsa Annan ystävätär Nadja. Hän alkoi järjestelmällisesti pakastaa miehensä runoja tämän vielä eläessä. Paitsi erinomaista muistia se vaati onnistuakseen järkkymätöntä uskoa aviopuolison ylönousemukseen runoilijana ja Nadja rouvan ehdotonta luottamusta helvetinkin tilapäisyyteen. Molemmat olivat - usko ja luottamus - ja ovat yhä äärimmäisen harvinaisia ominaisuuksia; realiteetteja palvova skeptinen vuosisata joko ylimielisesti torjuu ne tai liittää barbaarisina pitämiinsä pyhimyksiin ja marttyyriin.

Tilavinkin muistin kellari tai ullakko oli liian ahdas silloin kun kyseessä oli kokonaisen proosateoksen varjeleminen kirjallisuuden keskustoimikunnan asiantuntijoilta. Prosaistit joutuivat käyttämään pahvilaatikkoa, sinne liuskat suolattiin kuin kalat nelikkoon - suolana kirjailijan yksinäisyys; laatikko työnnettiin sängyn alle johon kotietsintää suorittavat kurkistivat aina ensimmäiseksi. Mihailin leski käytti vanhaa vanerista kapsäkkiä, peitti Pilatuksen ja Jeesuksen alusvaatteillaan, sukillaan, pani painoksi neljä palaa mäntysuopaa, satoi matkalaukun narulla ja kuljetti sitä mukanaan läpi helvettinsä kaikkien piirien. Yksikään kirjallisuuden viranomainen ei iskenyt

silmiään eukon toosaan vaikka sen sisällä odotti ylösnousemustaan itse Mefisto apureineen ja sikaria polttava musta kissa.

Danten aikana ja jo häntä ennen, 900-1000-luvuilla, kaikkien jotka olivat kulkeneet halki helvetin, oli vaivatonta kirjata kokemuksensa pergamentille, niitä ei tarvinnut piilotella eikä Dantekaan runojensa takia joutunut maanpakoon. Pyhä Brendan, pyhä Patrick, iiriläismunkki Tondalus, Schlesvig-Holsteinin Neumünsterin kylän talonpoika Gottschalk, Montecassinon luostarin benediktiiniveli Alberigo, Bonvesin da Riva, Veronan kauppias Giacomino ja monet nimettömiksi jääneet kirjoittivat eläväisiä matkakuvauksia helvetistä eikä heitä niiden takia vainottu, vaikka se mitä he turisteina tuonpuoleisessa olivat nähneet, muistutti paljossa tämänpuoleisia ja vaikka he Danten tavoin rohkenivat kutsua paholaisia niiden omilla nimillä ja sijoittaa vielä elossa olevia ja yleisen mielipiteen jumaloimia mahtimiehiä pirujen käsittelyyn. Heidän matkansa - paitsi Irlannin pyhän Brendanin Navigatio Brendani: purjehdus Islantiin, helvetin saarelle ja Lintujen paratiisiin kaukana meren takana lännessä - olivat pikamatkoja.

Vaikka matkustaminen on tällä vuosisadalla nopeutunut, niihin kuluu nykyisin kokonainen elämä. Ajattelen Dietrichiä, Hellmuthia, Stauffia, Henningiä, Bertholdia, heidän rakastettujaan; ja Anna, Nadja ja Marina joutuivat viettämään vuosikymmeniä siellä missä Herramme Kristus katsoi aiheelliseksi viipyä vain perjantain illasta sunnuntaiaamuun.

Maria, 19-vuotias morsian, kirjoitti kirjeitä sulhaselleen Berlin-Tegelin sotamies- ja alipäällystövankilan selliin numero 92, kirjeitä Brandenburg-Neumarkista, Pätzigin junkkerikartanosta.

»Minun kaikkein rakkaimpani, Dietrich,
vihdoinkin on kartanossa hiljaisuus.
Avaan ikkunan ja syvä, sininen yö virtaa sisään.
Kaikki ajatukseni vaeltavat nyt vapaasti luoksesi.
Ehkä ne kertovat sinulle kauniin unen,
ehkä vain sivelevät hellästi käsiäsi ja ilmaisevat
sinulle sen mihin sanat eivät riitä.»

Hänen sulhasensa hirtettiin juuri kun helvetin portit olivat avautumassa. Maria muutti USA:han kirjeet mukanaan; hän oli matemaatikko, solmi kaksi avioliittoa, oli kahden lapsen äiti, mutta hänen nuoruutensa rakkaus ja selli numero 92 elivät hänessä kuin sädekehä pyhimyksissä. Sitä eivät nähneet suuren tietotekniikkalaitoksen - ohjelmia Pentagonille ja teollisuudelle - suunnittelevan aivoriihen kollegat istuessaan kahvitauoilla Marian vieressä keskustelemassa Joseph Weissenbaumin teorioista.

Maria oli elämänsä loppuun asti enemmän kuin marttyyrin leski - hän oli morsian. Morsian kuin säkeensä kirjoittanut runoilija joka odottaa niiden julkaisemista, mutta pelkää että niille tapahtuu jotakin joka tahraa niiden kauneuden jos hän paljastaa ne ihmisille.

Samaan aikaan Eurooppaa jakaneen piikkilanka- ja tankkiesteiden itäpuolella, Terijoen männikkökankaalla Anna penkoi muistinsa jäistä sinne kätkemiään säkeitä. Se oli vaivalloista kuin aivohalvauksesta toipuvan sanojen tapailu eikä hänellä ollut aikomustakaan antaa niitä julkaistavaksi. Ne tuhottaisiin ja hänen poikansa ammuttaisiin. Mutta sulatettava ne oli, muuten ne peittyisivät vuosisadan jääkauden alle.

Mitä tapahtui sanoille kun ne yksitellen noudettiin kellarista tietoisuuden avoimelle kentälle ja sovitettiin paikoilleen säkeessä kuin sotilas omaan riviinsä, ja kun kaikki vihdoin seisoivat tiukassa ojennuksessa säkeistö

säkeistön vieressä kuin joukkueet sulkeisjärjestyksessä ja muodostivat komppanian - runon? Kykenikö hän joka runon oli kirjoittanut, opetellut sen ulkoa ja polttanut paperiliuskat, palauttamaan mieleensä kymmenien vuosien takaisen rivistön ja vertaamaan sitä tähän joka nyt henkiin herätettynä seiso i hänen edessään.

Hänen minänsä on eri ihminen kuin kolmekymmentä vuotta sitten eikä nuoruuden minä ole mukana katselmuksessa, siltä ei voi pyytää apua. Säkeet näyttävät entisiltä, mutta jotakin niiden kasvoilta puuttuu. Kirjoittaja tietää sen; jotakin samaa kuin pakastimesta otetuissa marjoissa, hän etsii ja etsii; muisti ei palauta mieleen mitään niin herkkää vuosikymmenten jälkeen. Hän on unohtanut mikä sai runon syntymään sisimmässä, mikä veitsi avasi haavan sielussa, kutka häntä häpäisivät ja nöyryyttivät ja miten hän sen jälkeen katkeruutensa voittaen kokosi itsensä, unohti häpäisijänsä ja tuns i että runouden kuolematon tila oli hänessä läsnä muutaman silmänräpäyksen ajan ja pakotti kirjoittamaan.

Kuokkalan kuningatar Lear on kirjannut muutamia onnellisia hetkiä jotka hän kykeni vangitsemaan runoja sulattaessaan, ne antavat runolle sen ainutkertaisen sädekehän. Tunnetuin lienee Requiemin syntymä. Runoilijatar seiso i aamukuudesta alkaen pitkässä jonossa Krestyn vankilan muurien juurella, paleli pakkasessa lähettääkseen paketin ja sallitut 50 ruplaa pojalleen. Se oli helvetinkokemus. Vankilan muuri. Jonossa seisovien naisten äänetön epätoivo. Surullinen tuuli. Nevalta nouseva jäinen usva.

Runo syntyi ja kuoli marttyyrina, mutta heräsi neljännesvuosisadan kuluttua eloon pyhimyksenä. Tämä kaikki on tapahtunut minun, tavallisen lukijan, elinaikana, ja vasta lähellä kuuttakymmentä aloin tajuta, miten paljon proosan ja runon syntyyn liittyviä ihmeitä jopa minulla oli

mahdollisuus löytää. Surullisia, tragikoomisia, hassuja ja kokea hengen näkymättömän läsnäolo ja rakkaus joka täytti päiväkirjan pitäjän tai kirjeen laatijan mielen hänen kirjoittaessaan Tegelin selliin numero 92.

Tai kun Anna joskus 1920-luvun alussa kävi nuoruutensa Tsarskoje Selossa ja palasi jo helvetiksi muuttuneesta palatsikaupungista täpötäydessä kolmannen luokan puupenkkijunassa Petrogradiin, vaunu täynnä musikoita, Inkerin köyhtyneitä tšuhnia ja äkkiä tunsu että runo oli tulossa? Tunsu sen sietämättömästä tupakanhimosta, kaivoi laukusta paperossin. Matkustajilla ei ollut tikkuja. Vaunun sillalla oli punaarmeijan sotilaita. Näilläkään ei tulta, mutta veturin piipusta sinkoili kipinöitä ja hän pyydysti niitä tupakkaansa hyppien käsi ojossa ja lopulta osui, kipinä tarttui, ja siinä tupakkaa imiessä sotilaiden keskellä vaunun sillalla syntyi runo kuin lehtolapsi maailmaan.

Ajattelen kenraali Hellmuth Stieffiä, Ili-rouvan »Pientä miestä», 3. armeijan ykkösaivoa Moskovon edustalla - itäviima pöllyttää lunta, pakkasta -26 °C, huoltokalustosta yli puolet jäässä, sotilaat jäässä - hän kirjoittaa kirjettä vaimolleen ja äkkiä tämä rautainen pikku mies, suuri kirkas äly, joka toteuttaa »velvollisuuttaan ilman passiota», lähettää maitojunalla kotiin kenraalieverstejä ja tykistönkomentajia, tuntee vaimonsa ihon tuoksun; se tunkee läpi viiman ja pakkasen: »Rakas, vieläkö sinulla on pullon pohjalla sitä Chanel-vitosta jonka minä elin neljä viikkoa sitten kun olin luonasi.»

Chanel numero 5, sen tuoksu neljän viikon kuluttua tuhansien kilometrien päässä kodin lämmöstä ja aviovuoteesta tunkeutui läpi velvollisuuden, sai »Pikku miehen» kokemaan intohimon, passion, 3. armeijan helvetissä. Kuin veturin piipusta sinkoilevat kipinät, jotka herättivät »Veren maun», avasivat Venäjän maan verta kaipaavan suun eräälle runoja kirjoittavalle naiselle. Kuin

lehmuspölkystä pilkotut halot, joita poltettiin kapakan takassa ja jotka sievästi uunin kylkeen pinottuina odottivat tilaisuuttaan toimia suurena avauksena tuntemattomaan. Ja kun kapakkatappelu alkoi, yhdelle halolle joita oli kuin kipinöitä vaunun sillalla, suotiin tämä lahja, kipinän tehtävä. Ihan tavallinen halko. Sillä lyötiin iiriläismunkki Tondalusta päähän. Halko teki hänestä näkyjen näkijän. Isku tainnutti fransiskaanimunkki Tondaluksen, johdatti helvettiin ja herätti hänessä näkyjen näkijän samaan aikaan kun hänen tiedoton ruumiinsa makasi kapakan tallissa heinillä härkien kaukalon. Mutta hänen näkynsä eivät olleet irstailevan ja juopottelevan munkin yhdentekevyyksiä.

Ajattelen toista helvetinkuvaajaa tuhat vuotta Tondaluksen jälkeen, Andrei Tarkovskia. Mistä on peräisin hänen filmeissään läsnäoleva meitä näkymättömänä puhutteleva »Ääni ja katse»?

Katse nousee Danten vuosisadan sumusta, läpäisee Venäjän aroilla ratsastavien tataarien miehityksen, luostareiden luostarikammioiden himokkaat pyyteet, vaikenemisen ja nälänhädän läpi tunkeutuva katse, tuomitsee veljensä murhaa suunnittelevan ruhtinaan, puhkaisee diplomaattikunnan latteudet, seuraa kirkonrakentajamestaria jonka silmät rautapaidat soturit puhkaisevat, katsoo miten oppipojan veri ja leilissä maito nuolten noutamina sekoittuvat metsän siimeksessä virtaavan mustan ojan veteen.

Ja katseen takana on äänetön puhuttelija joka vaatii dialogiin kanssaan kuin Joseph Haydn neljässä viimeisessä pianosonaatissaan musiikkinsa alta puhuttelisi kuulijaa.

»Minä olen Ääni ja Katse», Marina Tsvetajeva sanoi Moskovassa tulevan elokuvaarunoilija Andrei Tarkovskin isälle ja äidille keväällä -41 pari kuukautta ennen kuin suuren helvetinnäytelmän joukkokohtaukset täyttivät Ukrainan, Valko-Venäjän, Baltian. Hän sanoi sen

rauhottaakseen Arseni Tarkovskin vaimoa, 9-vuotiaan Andrein äitiä, joka oli mustasukkainen Marina Tsvetajevalle ja koilotti ympäri Moskovaa, että »se noita» oli »retkussa» ja »lätkässä» hänen mieheensä.

Marina oli todella ihastunut Andrein isään, mutta vain Äänenä ja Katseena. Kuin jumala Neitsyt Manaan. Tässä suhteessa rouva Tarkovskin kohtalona oli olla naispuolinen Josef.

Ääni ja Katse seurasivat poikaa, nuorukaista eivätkä jättäneet Andreita aikuisena miehenä rauhaan, ne katsoivat ja puhuttelivat häntä Jelabugan hirttosilmukan läpi. Marina Tsvetajevan soihtuna palava mieli vuosisadan yössä. Andrei Tarkovski seurasi sitä - tietämättään - elämänsä loppuun asti.

Pyhimykset tunnustetaan attribuuteistaan. He eivät tarvitse historiaa, eivät sen tuomiota eikä hyväksyntää, mutta yksilöä he tarvitsevat, elävää minää joka näkee, mistä heissä todella on kyse ja liittää oman näkemyksensä näihin ihmisiin jotka poikkeuksellisen syvästi ovat häntä koskettaneet.

Hän merkkää heidät omilla attribuuteillaan. Jos aikalaistajunta voi tunnistaa kuvasta jotakin jota se on etsinyt, mutta ei ole löytänyt etsimälleen ilmaisua, merkit alkavat elää ja ihminen johon ne on liitetty, saa itseään suuremman sisällön. Näin Joseph Brodsky on kirjoittanut kauniit attribuutit Nadežda Mandelstamin kuvaan.

»- - hauras 65-vuotias nainen kykenee viivyttämään, joskaan ei ajan oloon estämään, oman kansansa kulttuurin tuhoutumista. Hänen muistelmansa ovat enemmän kuin todistajanlausunto ajasta, ne katsovat menneisyyttä tietoisuuden ja kulttuurin läpi. Siinä on katse jota historia kavahtaa ja yksilö joutuu valinnan eteen: joko seuraat katseesta sädehtivää valoa tai luovutat ja teet rikoksen - antropologisen rikoksen - itseäsi kohtaan.

»Hän (Nadežda Mandelstam) ei ajattele näin mahtipontisesti. Hän on yksilön asialla ja sen asialla joka hänen minänsä on muovannut. Hänelle se on kulttuuri, sen kehittyneet tuotteet: miesvainajan runot. Niitä hän pitää elossa muistissaan, ei miehensä muistoa. Hän on 42 vuotta niiden eikä miehensä leski. Totta kai hän rakasti miestänsä, mutta rakkaus itsessään on elitistisin kaikista intohimoista. Vain kulttuuriin liittyneenä sillä on kolmiulotteinen paino ja perspektiivi. Tämä rakkaus vaatii tilaa enemmän tajunnassa kuin vuoteessa. Kulttuurin ulkopuolella se on pelkkä yksiulotteinen kuvitelma. – Hän oli kulttuurin leski ja ajattelen että hän rakasti miestänsä enemmän elämänsä lopulla kuin vihkipallilla. Siitäkö syystä hänen teoksensa pitävät lukijoita vallassaan, ja siitäkö ja nykyajan asenteista johtuu että sivilisaatiosta voidaan puhua leskeytenä.

» – – hän oli itsepäinen, jyrkkä, oikutteleva äkäpussi, hänellä oli monia hälläväliä ajatuksia joita kehitteli kuulopuheista. Hän uskoi olevansa toisten yläpuolella ja se on luonnollista kun ajattelee niitä joiden kanssa hän joutui olemaan tekemisissä todellisuudessa ja mielikuvissaan. Hänen suvaitsemattomuutensa karkotti monia ja se istui hänessä hyvin, sillä hän sai tarpeekseen kehittelystä ja siitä että häntä ihailivat Robert McNamara ja – hän ei halunnut enempää kuin kuolla vuoteeseensa ja sitä hän odotti. Hänen toiveensa toteutui eikä se ole pieni toive hänen sukupolvensa venäläisille ihmisille. Varmaan jälkikäteen ilmestyy monia jotka todistelevat että hän ei käsittänyt aikaansa, oli jäänyt kohti tulevaisuutta puskevasta historian junasta. Niinpä niin. Lähes joka toisen sukupolvensa venäläisen kanssa hän tunsu liiankin hyvin tulevaisuuteen menevät junat jotka pysähtyivät keskitysleirien tai kaasukammioiden asemilla. Hän ei ehtinyt niihin ja häntä onnisti. – – Näin hänet viimeisen kerran toukokuun 30. päivänä 1972 moskovalaisessa keittiössään. Oli illansuu,

hän istui korkean nurkkakaapin vieressä jonka varjo peitti hänet kuin hän olisi istunut pimeässä. Sieltä näkyi savukkeen himmeä tuli ja kaksi silmää. Hänellä oli hartiahuivi. Kädet, kananmunaa muistuttava pää, tuhkanharmaat kasvot jäivät pimeään. Hän oli kuin suuren roihun jälkeen hiipuva hiillos. Jos sitä kosketti se poltti.»

Näkymättömän läsnäolo

PARIISIN Lyonin asemalta kello 10.45 lähtenyt Toulousen-Madridin pikajuna pysähtyi ensi kerran kello 14.45 Limogesissa, ja sähköistetyllä radalla matka Pariisista Toulouseen kesti siihen aikaan kahdeksan tuntia. Sen tiedän ja sen mikä tässä on yhtä merkityksetöntä voin yhä nähdä: minä istun kolmannen luokan vaunussa vieressäni benediktiinimunkki joka seitsemän vuotta sitten kadonneeksi luultuna ajoi Pariisiin majuri Massun panssarijoukoissa ja meitä vastapäätä eväitään syövä opettajapariskunta; ystävällinen nuori aviopari matkalla ensimmäiseen työpaikkaansa, haluavat jakaa juuston, leivän ja viinin benediktiinin ja minun kanssa. Ikkunassa vilisee Orleansin tasanko, juna kolisee yli Loiren sillan, rata halkaisee Solognen laakson ja Vierzonin jälkeen ylitämme Cherin.

On pilvetön päivä, minusta kuumuus läkähdyttävä, pelloilla maalaiset tekevät heinää.

Kun juna pysähtyy, menen ulos, seison asfaltilla vaunun portaiden vieressä. Limoges. Aseman kello on 14.45. Iltapäivä on pysähtynyt kuumuuteen jota asfaltti hohkaa. Mikään ei liiku, vain helle on läsnä. En näe ketään poistuvan junasta tai nousevan siihen. Kuin olisimme pysähtyneet autiolle asemalle. Kellonajat, päivät, kuukaudet menettävät merkityksensä. Limoges, kuollut asema ja varjossa +29 C°. Tiedän että on kesäkuu ja että olen matkalla Toulouseen mutta tietoni eivät kosketa, olen niiden ulkopuolella. Tuijotan tyhjyyttä, sekin helteen

raukaisema; ylätasangon helteen joka kypsytää konjakin ja vehnän, persikan - ja »murhan».

Kuka sen sanoi, asemalla ei liiku edes kuiskaus, mutta joku sen kuiskasi. »Murha». Minä kuulin ja pelästyin.

Alan tuijottaa asemakellon viisareita, pyydän aikaa liikkumaan, etsin siltä apua, ja ne liikkuvat, aika elää yhä, jatkaa kosmista rataansa tässä tilassa jonka täyttävät helle ja hiljaisuus. Kaksin käsin tajuntani tarttuu kellon pitkään viisariin, ainoaan aistittavissa olevaan kiinnekohtaani todellisuuteen, ja minä nousen sen mukana sekunti sekunnilta lähemmäs kello kolmea, minun on pysyttävä kiinni reaaliajassa. Ja minua onnistaa, tietoni palaavat: olen Ylä-Viennen piirikunnan pääkaupungin asemalla enkä ajan ja unen välissä. Tiedän että täällä on asuttu kauan, niin kauan että mitkään unien salaisuudet eivät pääse minua yllättämään, jo vuosisatoja sitten ne on katsottu loppuun.

Ylä-Vienne, piirikunta, pääkaupunki. Roomalaisten aikaan Lemovices, Limousinin maan keskus, Augustoritum. Tiedän että täällä jossain virtaa joki halki kaupungin, Vienne, mutta asemalle ei näy mitään, ei kaupunkia, ei jokea, ei goottilaista katedraalia, piispantaloa ei, ei kolmea täällä syntyneiden ja suurmiehiksi kasvaneiden patsasta. Jourdain, Gay-Lussac ja Marie Francois Sadi Carnot, se presidentti joka murhattiin. Missä limousiniajurit, hevostmiehet kiesseineen, täältä he ovat kotoisin. Pohjanlahden perukoilla asti pikku pojatkin tietävät, mitä autoja ovat limousinit, mutta minä en näe ainuttakaan vossikkaa suojapeitteenä limousinkuomu. Ja missä on Limogesin kuuluisa emali, fajanssi, posliini, minä näen vain aseman, kellon ja laiturin. Miten kaupunki voi olla rakennettu niin ettei yksikään sen torni pääse näyttämään itseään kellon ja Toulousen-Madridin pikajunan takaa.

Jälleen tyhjiys ja helle valtaavat ajan, paikan ja tietoni. Pitkä viisari on vivunnut itsensä 12:n päälle, ei jaksa jatkaa

alas. Onko se todella kuollut vai aikako täällä seisoo helteeseen sulaneena.

Juuri kun olin tajuaamassa, mistä kuiskaus tuli ja kuka oli ollut läsnä, hänen nimensä oli syntymässä sanaksi, sen alkutavut tulivat kielelleni: Stra-Stra-vins - silloin juna yhtä äänettömästi kuin oli pysähtynyt alkoi hitaasti liikkua ja käsilleni tuli kiire tarttua vaunun porraskaiteeseen.

Juna kulkee, joet virtaavat jälleen ja kellojen viisarit liikkuvat, seuraava pysähdys on Montauban, asema täynnä elämää, ja joskus 18 jälkeen kun raahaan matkalaukkuja Toulousen aseman tungoksessa, alkaa hämärtää. Ajan taksilla Garonnen rantakatua ja yli sillan etelärannalle, siitä rinnettä ylös, ja kun maksan taksin, nousen autosta ja avaan portin, on tullut pimeää. Lämmin, turvallinen pimeän syli jossa keittiö tuoksuu ja vanha nainen puhuttelee minua. Hänen äänensä hehkuu Provencea kuin isoäitini sanat Karjalaa. - Te tulitte asemalta taksikyydillä, aijai, eikö se ole tyyristä. Ettekö ymmärrä, anteeksi jos sanani eivät ole hienoa ranskaa, minä olen arlèsitar, ja nyt minä istutan teidät pöytään.

Puhetulva ympäröi minut lämpöön ja turvallisuuteen, olen kotona Viipurissa mummon kanssa, pieni poika, jonka ei tarvitse paeta, ei kokea lähdön vimmaa, ei kodittomuutta, ja se näkymätön, jonka nimen olin tavoittamassa Limogesissa, Stra-Stra-joku Sra, onko häntä koskaan ollut edes unessa. Syyskuun ensimmäinen on Provencen marttyyrin ja Toulousen suojeluspyhimyksen St. Gillesin muistopäivä. Sitä vietetään juhlakulkuein ja jumalanpalveluksin, illalla kaupunkilaiset menevät eväineen luontoon, tehdään nuotioita, täytetään suolet ryynilihaseoksella ja paistetaan makkaroiksi, murretaan leipä ja nautitaan viini, soitetaan, lauletaan ja tanssitaan.

Sinä vuonna ylioppilaiden pieni kristillinen piiri ei osallistunut juhliin, se teki hiljentymisretken Limousinin

maakuntaan erääseen pikku paikkaan Glanejoen varrelle, jossa kesäkuun 10. päivä seitsemän vuotta sitten koko village ja kaikki kylässä silloin olleet 642 ihmistä olivat kokeneet marttyyrikuoleman. 18 päivän ikäisestä nuorimmaisesta 85 vuotiaaseen. Koululapset, kesävieraat, naapurikylistä heinätöihin tulleet, hamstrausmatkalla kylässä olleet kaupunkilaiset, Normandian maihinnousua sukulaisiinsa paenneet ja sattumoisin kylässä pysähtyneet. Talot ja ihmiset. Yksi talo, yksi lapsi, yksi nainen ja kuusi miestä säästyivät.

Kukaan ei tiennyt, miksi kylän piti lakata olemasta neljä päivää Normandian maihinnousun jälkeen. Siellä oli tapahtunut jotakin ihmisjärjelle mahdotonta ymmärtää. Kaunis kesäpäivä ja äkkiä kuolema on kylässä. Jumalan sallimus se ei voinut olla, ei minkään aivoilla havainnoitavan ilmiön aiheuttama. Vaikka kylässä oli sattumalta muutamia ruokaa hamstraavia pariisilaisia ja sotapakolaisia historia ei sinne yltänyt; radiosta ja maakunnan sanomalehdestä kuultiin suuren maailman kohina, mutta kylä eli sen ulkopuolella. Täällä ei ollut vihollisarmeijan miehittäjäsohilaita eikä vastarintaliikkeen pelättyjä ystäviä, murhaan valmiita maquismiehiä ja heidän rakastajattariaan. Kylä oli herran kukkarossa, eli elämänsä vuodenaikojen mukaan, niin kyläläiset uskoivat, mitä sellaista heillä olisi ollut joka olisi herättänyt suuren maailman pahan silmän. Kukaan kylässä ei aavistanut että heitä tarkkailtiin, että torstaista alkaen jokin näkymätön ja ruttoa kammottavampi silmä seurasi heinäntekoa. Se oli kääntänyt kasvonsa kylän taloihin, asukkaisiin, jopa niihin jotka olivat kaukana kylästä, jotka vasta suunnittelivat viikonlopun viettoa siellä.

Heidätkin näki tämä ei-olento, hän jonka kohtaamisesta kasvotusten ei kukaan ollut toistaiseksi hengissä selvinnyt; hän joka oli murhaajien ja heidän uhriensa kanssa yhtä, hän

jonka olemassaolon saattoi noina aikoina suurkaupunkien kaduilla kulkija aavistaa, kun sotilaskolonnien kuomupeitteiset autot jyrisivät ohi. Silloin, keskellä kirkasta kesäpäivää kulkijan sormenpäät muuttuivat jääpalikoiksi ja jalat turposivat vaikka sotilaat vilkuttivat autoista ja lapset ja naiset tervehtivät heitä kukkasin. Monet rautatieläiset olivat vainunneet sen asemien sivuraiteilla missä härkävaunujunat pysähtyivät öisin. Siellä tunsivat sen läsnäolon vaihde- ja jarrumiehet, veturinkuljettajat ja lämmittäjät, veturitallien siivoajat. He olivat kohdanneet näkymättömän kauhun, siitä oli viisainta vaieta, vaikka se oli läsnä todellisena kuin pyhimysten ja marttyyrien sielut.

Sen läsnäolon saattoi tuntee puistoissa sunnuntaisin kun äidit työnsivät lastenvaunuja, yksinäiset taluttivat koiraansa ja pikku ryhminä kuljeskelevat sotilaat pysähtyivät katsomaan lasten leikkejä. Heidän kasvoillaan oli kotiseudun kaipaus ja kaunis kesäpäivä, ja silloin äkkiä näkymättömän jäinen henkäys kulki yli puiston. Puut, nurmi, hiekkakäytävät jähmettyivät kuuntelemaan. Tyhjiys avautui. Sitä kesti aavistuksen, silmänräpäystä lyhyemmän ikuisuuden. Näkymätön ei mahtailut läsnäolollaan. Se ei ollut juhlallinen kuolema joka vaatii ihmisiä valmistautumaan menoihinsa. Ei se kaivannut kullattuja palatseja, Chopinin surumarssia, katettuja umpivaunuja, siellä se liikkui missä marssivat sotilaat, missä jalkahiki haisi ja iloiset kiroukset välkehtivät auringossa.

Oliko ketään joka olisi nähnyt näkymättömän kasvot lauantaina kesäkuun 10. päivän aamuna kun vihreäksi maalattujen kuorma-autojen jono rämisteli Limogesissa Viennen rantakatua. Sotilaiden ilo oli aito. Retki maaseudulle. He olivat nuoria, 23/24 vuosikertaa. Kolmannes heistä oli kaksikielisiä, elsassilaisia, Reinin vasemmalta rannalta ja loput monien muiden jokien varsilta aina Oderilta ja Warthen töyräiltä saakka.

Limogesissa kello oli 20 minuuttia yli kahdeksan ja kahviaamiaisen aikana (sotilaille annettiin heille sunnuntaiksi varatut voisarvet) kaupungin yli pyyhkinyt ukkoskuuro oli raikastanut ilman.

Oi Herra mikä aamu ja mikä säkä kuulua kolmanteen komppaniaan jota odotti kahden päivän komennus maaseudun idylliin.

Kahdettakymmenettäensimmäistä kesäänsä aistiva sotamies kaivaa rintataskusta postikortin. Kuvassa virtaa Warthe ja sen töyräällä näkyy vanhan linnan jäänteet: nurmeltuneita kumpareita, kivimuuria, luhistunut torni. Sotilas lukee eilen tulleen kortin jälleen kerran, vilkaisee ympärilleen ja painaa huulensa tekstiin, hengittää syvään, ummistaa silmänsä ja tuntee naapurin tytön hiukset.
»Schöne Grüssen aus Küstrin.»

Sotilas ei ennäta nauttia kotiseudun ikävää, kasarmin käytävällä puhkeaa aliupseereiden, Rottenführereiden, karjunta. Tupien ovet riuhtaistaan auki, Scharführer seisoo kynnyksellä. Pätzigin kylästä kotoisin oleva sotilas työntää kortin asetakin rintataskuun, kiireessä nappi unohtuu napittamatta.

- Kasarmin pihalle joukkueittain neliriviin taisteluvälineillä! väpeli komentaa.

- Normandiaanko lähdetään? herra Scharführer.

- Pulinat pois, aikaa kymmenen minuuttia, väpeli sanoo. Hänen jälkeensä tupaankin kurkistaa joukkueenjohtaja, Untersturmführer.

- Kenellä teistä oli se haitari?

- Minulla, herra Untersturmführer.

- Ottakaa mukaan.

Kauniin päivän herättämät toiveet näyttävät toteutuvan, haitari ei sovi sinne missä rintama murtuu ja liittoutuneiden hävittäjät täyttävät taivaan.

Panssaridivisioona Reichiin kuuluvan Führer-rykmentin

kolmas komppania ei ainakaan tänä viikonloppuna joudu sinne missä soditaan. Nyt siitä on saatu varmistus, ja vaikka komppanian upseerit eivät tiedä kohteesta enempää kuin marssikäskyn sinne ja paikan kartalla, sotamiehet, Schützet, osaavat katsoa esimiehiään ja näkevät, että tällä kertaa nämä eivät yritä peitellä. Ajetaan autoilla vahvistuksena muutama pansaroitu telaketjuvaunu johonkin kylään joen rannalle valvonta- ja varmistustehtäviin, vietetään siellä rauhallinen viikonloppu.

Kukaan ei SS-panssaridivisioona Das Reichissa aavista mitä on tapahtumassa kun kolmas komppania istuu kuorma-autoissa ja autot liikkuvat. Toissa päivänä St. Léonard de Noblatin lähellä, Route Nationale 741:ssä maquismiehet sieppasivat Kämpfe-nimisen Obersturmbannführerin, Wehrmachtin everstiluutnanttia vastaavan SS-upseerin. Eilen divisioonan esikuntaan oli tullut nimetön puhelu: vanki oli Glanen rannalla eräässä kylässä, les maquis teloittavat hänet julkisesti lauantaina.

Puhelinvihjeestä tietävät lauantaiiaamuna divisioonan komentaja, adjutantti, tiedusteluosaston upseerit ja Führer-rykmentin komentaja, Standartenführer (eversti) Stadler joka on määrännyt Obersturmbannführer (everstiluutnantti) Diekmannin johtamaan kolmannen komppanian kesäretkeä.

Viimeinen kuorma-auto ajaa kasarmin portista, ja nyt vasta, kun Diekmann esimiehensä Stadlerin saattamana ilmestyy esikunnan portaille joiden edessä odottaa musta Citroen, ranskalaisilta takavarikoitu, retken johtaja saa tietää mistä on kyse.

- Etsitte kylän läpikotaisin. Voi olla että puhelinvihje oli tarkoitettu harhauttamaan, mutta asia on tarkistettava.

Limogesin raikastanut sadekuuro kulki autokolonnan edellä, ukkonen jyrähteli lännen taivaalla ja Viennen rantaa seurailevan tien notkot ja kumpareet kylpivät udussa ja

valon kirkkaudessa, tuoksuivat kesää ja jumalan hyvyyttä. Sade ehti Glanen rannalla olevaan kylään neljä ja puoli tuntia ennen Führer-rykmentin ensimmäisen pataljoonan kolmatta komppaniaa, huuhteli tiet ja nurmikot, viivästytti niittomiesten työtä ja aiheutti sen, että lounaspöydät katettiin kello 14 jolloin heinäväki vasta oli aloittelemassa ruokailua eikä ahneinkaan niittäjä ollut kiirehtinyt takaisin työnsä ääreen niityille viikatetta liippaamaan, viimeistä sarkaa luokolle pyyhkimään. Se jäi nyt kesken. Niin kuin elämä.

Aamullinen ukkoskuuro oli viivästyttänyt niittomiesten viikatteiden heinikossa alkavaa suhahtelua, mutta sateen kostuttama korsikko katkesi kevyesti ja aurinko kuivasi luokolle haravoidut sarat. Pellolle lähdetessä sovittiin, että lounas aloitettaisiin tuntia myöhemmin, ja vaikka oli lauantai, syötäisiin sunnuntailounas, tarjottaisiin naapurikylistä auttamaan tulleille heinämiehille vieraskoreasti, istutettaisiin pöydässä kuin pyhänä; luoko ehtisi kuivua ja sitten mentäisiin kaikki yhdessä pelloille, haravoitaisiin heinät haasioiksi ja illalla tanssittaisiin.

Perinteiseen sunnuntailounaaseen kuuluu salaatti, naudanliha joka tarjotaan keitettyjen vihanneksien kanssa ja leipä, se on aina mukana ranskalaisessa maalaispöydässä ja jälkiruoaksi kelluvat saaret lasten ja lastenmielisten iloksi, vaniljakastikkeessa uiskentelevia marenkipaloja. Lapsille limonadia ja kaikille pyhäpäivän viiniä.

Oradour-sur-Glanen kylässä on 328 taloa. Jokaisen liedellä muhivat lounaskattiloissa vihannekset, padoissa tirisee kypsyvä liha. Emäntä vatkaa vaniljakastiketta. Lapset odottavat milloin heille sanotaan: menkääpä siitä jaloista pyörimästä, hakekaa heinäväki syömään.

»Valtakunta»-nimisen panssaridivisioonan »Johtaja»-nimisen rykmentin 1. pataljoonan kolmas panssaroitu komppania on jo kahvi- ja tupakkataukonsa pitänyt.

Kohteeseen on matkaa yhdeksän kilometriä. Siepatun SS-everstiluutnantin etsimisoperaatiota johtava SS-evlnt. Diekmann käskee komppaniaa komentavan kapteeni Kahnin koota upseerit käskynjakoon. Yksikään kylässä oleva ei saa päästä livahtamaan. Ei kissakaan. Kaikki tiet muuhun maailmaan suljetaan. Joka talo tutkitaan kellarista ullakolle, ulkorakennukset, savupiiput, paskahuusit, tallit ja navetat, ladot ja sairashuoneet. Asukkaat kuljetetaan asunnoistaan, miehet torille, naiset ja lapset kirkkoon. Jotka eivät noudata käskyä, ammutaan. Tämä koskee myös vuodepotilaita ja rampoja. Pienintäkään kuhmailua ei sallita. Komentoa on toteltava niiltä jalansijoilta vaikka olisi kyykistynyt tarpeelleen. Seuraava käskynjako pidetään sen jälkeen kun talot on tyhjennetty ja asukkaat koottu käskettyihin kohteisiin. Toimikaa.

Sotilaat nousivat autoihin. Kolonna liikkui kylää kohti: kolme kuorma-autoa, sitten komppanian päällikön maastoauto, kolme raskasta kuorma-autoa, kaksi panssarivaunua, kuorma-autojen konekiväärit ampumavalmiina, teloilla liikkuvia panssaroituja tykkivaunuja ja peränpitäjänä musta matolaatikko, Citroen malli -38. Takapenkillä istuva Oberststurmbannführer Diekmann sanoi adjutantilleen:

- Brittien ilmamarsalkka Arthur Harris teki kuudellasadalla koneellaan Hampurista tiilimurskaa ja tomua. Mikä se oli nimeltään se terrorioperaatio?
- Operaatio Gomorra, Herrn Oberststurmbannführer.
- Gomorra, niin. Tehdään me mr. Harrisille Sodoma.
- Jawohl, mein Oberststurmbannführer.

Samaan aikaan heinäväki kylän pelloilla kuuli lasten huudot, jätti viikatteet ja haravat, kasvojen hiki pyyhkäistiin paidanhihaan, kotona peseydyttiin, juteltiin kaduilla ja porteilla, odotettiin kutsua pöytään. Majataloissa ja täysihoitoloissa istuttiin jo lounaalla kun yksityiskotien

kamareista kuului vielä pöydän kattamisen kilinä ja lapsia varoitettiin sotkemasta paikkoja. Kohta kutsu kävisi. Nekin jotka olivat vetämässä sinisestä kotelosta tupakkaa esiin, painoivat sen takaisin; sormet noudattivat kielen ja nenän kehotusta. Paistia kannettiin pöytään.

Kello tuli kahteen iltapäivällä.

Kylän kaikkien kellojen lyhyet viisarit tuijottivat 2:n numeroa ja pitkät odottivat viimeistä käskyä kiivetäkseen 12:n päälle.

Kaikki ajan merkit osoittivat kylän viimeisen hetken lähestymistä. Heinälle, huolettomille sanoille ja paistille tuoksuva aika oli tullut loppuunsa; vanha kunnon aurinko oli luovuttamassa sekunnin viimeisetkin rippeet uudelle ajalle, se oli laskeutumassa kylän ylle.

Kello oli kaksi. Osoittimet todistivat iltapäivän toisen tunnin täytetyksi. Kaappikellot kamareissa, keittiöiden seinäkellot, majatalojen käkikellot julistivat: on-on, kaksi on.

Kello on tasan kaksi iltapäivällä, loppuuko aika, joko alkaa marttyyrius. Katson ja rukoilen: hyvä jumala, ole olemassa ja työnnä viisareita - ja ne liikkuvat, minä näen ja koko kylä näkee että sekuntiviisarit liikkuvat, jumala on olemassa, aika on olemassa, on lauantai kesäkuun 10. päivä ja kellot käyvät keskipäivän kolmatta tuntia, siitä se jatkuu, elämä; sekunti sekunnilta kylä on lähempänä huomista, lähempänä juhhalounasta kuin kukaan aavistaa. Ne jotka sittenkin äsken kiirehtivät sytyttämään tupakkaansa, tumppaavat sen.

- Käykää pöytään, tehkää hyvin, keittiöistä huudellaan.

Emännät ovat ylpeitä. - Eikö oltu täsmällisiä. Kello on kaksi.

Kello on kaksi ja kuusikymmenvuotiaalla minälläni on kahden kokonaisen minuutin ikuisuus aikaa. Kaksi kuusikymmentäsekuntista kierrosta minulla on

käytettävissä. Miksi hoputtaisin sekuntien osoittimia kiirehtimään.

Kylää lähestyvä motorisoitu komppania on niin kaukana. Elämää ja vanhaa aurinkoa riittää kahdeksi kuusikymmensekunttiseksi.

Kristuksella on kaksi minuuttia aikaa todistaakseen ylönousemuksensa ja voi miten kauniisti hän sen todistaa: perheet istuutuvat lounaspöydän ääreen, äidit ja miniät luovat viimeisen silmäyksen lapsiinsa, ovatko tyttöjen rusetit sileät, millä välillä pojat ennättivät saada tahroja paitaansa, vanhaisä nostaa viinin, kaataa laseihin - nyt se tulee, yhteinen hiljentyminen muutamaksi sekunniksi - pöydän päässä istuva tekee ristinmerkin ja siunaa aterian, tarttuu lasiin ja silloin leimahtaa elämän alkuräjähdyks ruokasalin mikrokosmoksessa. Äkkiä talo on täynnä ääniä, astioiden kilinää, lasten huutoja, nuhtelevia äitejä, jumalan armon jatkumista.

Miten pitkäksi voin venyttää kuusikymmensekunttisten muurahaisharppaukset.

Voin leikkiä maailmaa ja pettää aikaa, tekeytyä nuoreksi minäkseni, lähestyä kylää Toulousen ja Tarbesin ylioppilaiden kristillisen piirin bussimatalla neljäkymmentä vuotta sitten ja olen kahden minuutin päässä kylästä.

Kun vuotta myöhemmin luen Marc Blochia Jr l:n esikuntakomppanian kokelastuvassa, kaksi minuuttia ovat käsittämättömän pitkä aika, kaksituhatta vuotta.

Kahden minuutin päästä ensimmäinen vihreä kuormaauto ajaa kylän torille. Kahden minuutin päästä lakkaa astioiden kilinä, ilo iltapäivässä, ikkunoiden takana, kahviloissa. Kahden minuutin päässä kylää lähestyy Sodoma. Niin kaukana ja vielä näkymättömänä on näkymätön läsnä.

Kaksi minuuttia minulle (ja meille jotka silloin tulimme bussilla) kuin kaksituhatta vuotta jotka olivat päättymässä: tähän loppuu kristinuskomme jälkeen Kristuksen syntymän, kuoleman ja ylösnousemuksen ja tästä alkaa uusi teologia, uusi kristinusko jota ei voida ilmaista ennen tai jälkeen Sodoman, Auschwitzin, Gomorran, Hiroshiman - tämän uuden nimi on, niin mikä, en todella tiedä, ja olisipa joku joka voisi antaa nimen tälle uudelle nimettömälle. Sitä kolmatta päivää ei ole näköpiirissä joka herättäisi eloon Oradourin kylän asukkaat, kaikki ne joiden murhaaminen alkaa kahden minuutin päästä.

Kaksituhatta vuotta eikä muistini mikropiirissä ole katkoksia. Näen ja ymmärrän kaiken.

Aikaa kaksi minuuttia ja minä olen sotilas (auton lavalla istuen tulen kylään), mutta ennen kuin alkaa tapahtua, ennen kuin kristinuskoni ja kristuskuvani rikkoutuu, ennen kuin ilta laskeutuu kylään, ennen kuin näen 642 kristusruumista joista 207 on ammuttuja lapsia, minä voin venyttää kahdesta minuutista kaksi vuosituhatta. Miksi siis juoksisin itseni läkähdyksiin sekuntien perässä. Minä pysäytän ajan, annan sille aikaa muuttua kokonaan uudeksi. Eläkööt kyläläiset vielä kaksi minuuttia.

Mutta autojen moottorit eivät pysähdy, pyörät eivät lakkaa pyörimästä. Rukoilen niillä sanoilla jotka Kristus meille jätti: Isä meidän, mutta rukoukseni ei nouse taivaaseen, näkymätön puhuu sanojeni päälle kuin huono näyttelijä joka lausuu evankeliumia radion aamuhartaudessa, jähmettää jokaikisen jumalansanan pateettiseksi paakuksi.

En voi pysäyttää pyöriä, en viisareita. Yksi minuutti vielä.

Kylän leipuri on tehnyt taikinan, mitannut veden ja kaatanut 60. kilon säkistä jauhot. Hän riisuu paitansa, työntää molemmat kätensä tiinuun, ryhtyy alustamaan.

Äiti on napittanut puseron auki, tarjoaa nännin imeväisen suuhun ja tämä tuntee maidon. Minä haluan antaa leipurille aikaa taikinan käsittelyyn, sylilapselle aikaa nännistä elämän pusertamiseen.

Heinä mies nostaa viinilasin. Tahdon antaa hänen rauhassa haistella viiniään. Minuutti on lapsilla aikaa vesi kielellä katsoa kelluvia saaria, odottaa että aikuiset pääsevät jälkiruokaan. Miksi ottaisin lapsilta sen ainoan mikä heillä on jäljellä elämästä.

Mitä vielä, mihin voin paeta ajan kosketusta. Verkakauppias Pierre Dupicin taloon, siihen ainoaan joka säästyi koska viinikellarissa oli naapurimaakunnan, Champagnen laatutuotteita.

Pitäköön kylän vaurain mies, verkakauppias Pierre Dupic rikkautensa, nauttikoon siitä vielä 60 hetkeä himoitsemaansa elämää, sillä sitä hän haluaa, esitellä aarteitaan, jättää ne perinnöksi omaisilleen, nousta viinin lunastamana kuolleista. Viinikellari on säilyttävä hänen nimensä kylässä kauan hänen kuolemansa jälkeen. Mitään muuta hän ei niin hartaasti toivo. Hän nousee juuri aarrekammiostaan, molemmat kädet hellästi pullossa kiinni ja kello käy, pian hänen toiveensa toteutuu, rakkaus viineihin tekee hänestä kuolemattoman.

Minä sallin monsieur Dupicin ottaa kaiken ilon irti keräilijännautinnostaan.

- Katsopas, hän sanoo vaimolleen, iltaa varten, vuoden -14 satoa. Se oli hyvä viinikesä.

Hän käärii varovasti pullon liinaan, asettaa seisomaan salin kaappiin.

- Ettei lämpene liian nopeasti. Nyt sillä on aikaa totutella jaloilleen, herätä lepoasennostaan. Illalla kun lankomies tulee Anqoulemesta, tarjotaan tätä. En raskinut ottaa parasta vuosikertaa, nautitaan sitä sitten kun kansamme on jälleen vapaa.

- Ruoka on pöydässä, rouva sanoo.

Monsieur Dupic istuu isännän paikalle, kaataa tilkan lounasviiniksi valitsemastaan pullostasta, maistaa. - Ojentakaapas lasinne, juodaan Normandian maihinnousun malja, vaikka itse kehunkin, sen vaan sanon, ettei tällaista viiniä juoda tässäkin talossa joka lauantai.

Miksi en sallisi rikkaan miehen kehuskella aarteitaan vielä minuutin. Ennen pimeän laskeutumista hän on tunnistamattomaksi muuttunut ruumis ruumiiden joukossa. Hänen talossaan soi haitari ja viinikellarin kalleuksia hotkivat tunnottomat suut. Onni ettei monsieur Dupic ole sitä näkemässä. Jumala on sittenkin olemassa, kun pelasti verkakauppiaan pahimman kohtaamiselta, mitä hän kuvitella saattoi; sydän siinä olisi murtunut. Herra Dupic ymmärsi että ihmisiä tapetaan ja koteja poltetaan, sellaista sattui, se kuului maailman menoon, mutta jotakin ennennäkemätöntä olisi ollut nähdä, miten arvokkaimpia vuosikertaviinejä juotiin juomalla kuin sikunaviinaa että päihdyttäisiin ja alettaisiin röhkäistä ja röhistä haitarin säestyksellä.

Ri, ra, ro.
Der Summertaagk iss do.
Wichsel, wechsel,
Kriech mer's Kätzel.
Wuhin?
Uff de goldne Wiese
Kummt der Summr geschliche.
Ri, ra, ro.

Sellainen kovien konsonanttien röhkiminen olisi verkakauppiaasta ollut suurempi synty kuin Neitsyt Marian ja Kristuksen ruumiin häpäiseminen; humaltua nyt hänen laatuviineistään - ri, ra, ro.

Syökööt lapset malttamattomasti ruokansa, minä annan heidän kärsimättömyytensä purkautua, kiukutellen odottaa aikuisten pitkän lounaan loppua ja jälkiruokakulhon kantamista pöytään. Mitään muuta he eivät niin hartaasti toivo juuri näillä sekunneilla.

Sallin lasten muuttua enkeleiksi kelluvien saarten maku kielellä.

Tasan kaksi minuuttia yli kaksi alkaa heidän marttyyriutensa.

Vasta silloin. Minulla on vielä aikaa kokonainen elämä, nämä 60 vuotta, ja kun katson kokelastuvassaan istuvaa nuorta sotilasta, meillä yhdessä on takanamme elettyä elämää kaksituhatta vuotta, miksi siis hengästyä muutamista kymmenistä sekunneista. Nauttikaamme, nuori sotilas, hyvänjumalan olemassaolosta ja Jeesuksen Kristuksen, Herramme ja Vapahtajamme lunastustyöstä vielä nämä viimeiset sekunnit jotka siitä ovat jäljellä, sillä pian ensimmäisen kuorma-auton dieselturpa kuin höyryävän härän pää näkyy Limogesin tiellä ja sen jälkeen jumalamme ja hänen poikansa Kristus ovat yhtä avuttomia kuin lapset, kuin vanhainkodin hoidokit.

Joko kello tulee kaksi minuuttia yli kahden?

Joko kuolema on avannut kitansa, joko sen pitkä, karheanhellä kieli nousee Glanejoen pohjasta ja nuolaisee kylää. Ei vielä, ei näy vielä kaksituhattuotisen härän sieraimia.

Eivät vielä Orleansin liljat ja ruusut puhkea marttyyriyden kukkaan.

Vielä nauttii kylän kirkkoherra lounastaan, jumalansa hyvyyttä.

Ruokarukouksessaan hän kiittää tästä päivästä, pöydän antimista, muistaa tappion ja häpeän joilla jumala koetteli maata ja toivoo sydämestään, että huomissa odottava vapautus synnyttäisi muutoksen hänen rakkaassa

kansassaan, että Normandian maihinnousun myötä Ranskaa uudistaisi hengellinen herätys.

Miksi en antaisi kirkkoherran rukoilla loppuun. Ilman häntä kylässä ei kenenkään mieli näin kauniisti ja pyyteettömästi nouse kiittämään ja ylistämään.

Miksi en sallisi kirkkoherran jumalan tyytyväisenä vastaanottaa kirkkonsa nöyrän palvelijan rukousuhria - loppuaan lähenee jumalankin aika, kohta kello tulee kaksi minuuttia yli kaksi ja silloin äkkiä Herra Jumala on pelokas, avuton uhri, hänen voimastaan ja kunniastaan ei jää muuta jäljelle kuin hävitetty kylä ja asukkaiden ruumiit.

Joko kello on kaksi yli kaksi? Joko pyyhkii leipuri taikinaisia käsiään kulkeakseen yläruumis paljaana korvantaustat jauhompölyssä Via Dolorosansa leipomosta torille? Joko näkee kaupungista Limogesin tielle johtavan kadun silmä kuormautojen raskaanvihreän kyljen? Joko iskee telaketju tulta katukivetyksestä, katkaisee astioiden kilinän, lounaspöytien ilon? Joko kurkottuvat katukahvilassa päät sinne missä moottorit puhkuvat, joko kohahtavat kysyvästi olkavarret: »Les boches, mitä pirua ne täältä hakevat?»

Joko välähtävät suuliekkien nikkelikynnet ja kuolema näyttää hampaansa?

Odot vielä muutama sekunti, vasta ensimmäinen kuormuri ajaa kadun päähän, vasta kukko, kanan poika, gallien pyhä lintu puhuttelee sinua, näkymätön. Auton nähdessään se nostaa vasemman koipensa ja julistaa haaremilleen: »Kiihkuuh, orrelle siitä, taivas putoaa päähän.»

»Kot, kot», hänen naisensa sanovat, »nähty on, kotkot, ei ole kettu.»

Silloin, vasta silloin kello on tasan kaksi minuuttia yli kaksi ja kylän ensimmäisen talon sekarotuinen koira nostaa kuononsa kohti näkymätöntä, kohti koirajumalaansa ja

aloittaa ulvontansa aaveille. Se vainuaa kuoleman ja haukkuu kaikkea liikkuvaa pysähtymään paikoilleen. Kuormaautojen pyörät lakatkaa pyörimästä. Joki, älä virtaa, koira ulvoo. Lehmät, lakatkaa märehästä, pysäyttäkää tämä liike. Kivettykää puiden oksat. Tekeytykää kerityiksi, lampaat, muuttukaa syyskuuksi kuin uudesta sadosta tynnöreihin kypsymään juoksutettu viini. Olkaa ei-valmiita, että kuolema ei huomaa teitä, että verenne ei sekoitu ihmisten vereen.

Kuka uskoo hulluksi tullutta koira. Isäntä raottaa ovea:
»Sisään siitä, rakki.»

Viimeinen sekunti.

Vielä kamppailevat karitsa ja pistopuukko. Ja silloin täytyy aika. Puukko lävistää kurkun. Tuokaa malja johon valutamme karitsan veren.

Torin varrella pysähtyvät pyörät ja kylän sydän. Sinertävän teräksen silmistä katsoo kuolio.

Voi miten äkkiä univormujen vihreä polte ja hopearuutuisten kauluslaattojen terävät käskyt jäätävät kesähelteen, muuttavat kesäkuun ikuiseksi jääksi.

Kylä, vielä hetki sitten täynnä elämisen iloa ja kuhinaa.

Nyt se on Dantentäysi helvettiä.

Nyt alkavat puhaltaa Sodoman viimat talvea ja suolavettä.

Kuka on tämä näkymätön käskijä joka mitään ei ole oppinut kahdessa vuosituhanessa, loukattu narrijumala, jonka hyvyttä julistavat hänen pappinsa kaupunkien täydeltä kirkoissaan, Rakkauden ja Armon valtiaaksi itsensä korottanut juhlamenojen ohjaaja, joka vuosisadasta vuosisataan näyttää meille samaa näytelmää, kuljetuttaa keihäiden, konepistooleiden ja schäfereiden saatossa kulkueeseen määrättyt aina samaa tietä Antonian linnasta Golgatalle, Kozelskista Katynin metsään. Kukaan meistä ei